

การควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า จ.ขอนแก่น

นายสัตวแพทย์ นพดล วรธงชัย

หัวหน้ากลุ่มพัฒนาสุขภาพสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดขอนแก่น

การดำเนินการเข้าหาโรค

ตรวจสอบยืนยันแหล่งข้อมูลของการเกิดโรค แล้วดำเนินการสอบสวนโรค (Outbreak investigation) โดยทันที เพื่อให้ทราบ สาเหตุ แหล่งที่มาของการติดเชื้อโรคพิษสุนัขบ้า

ประสานงานแจ้งผู้/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ทราบผลการสอบสวนโรคพิษสุนัขบ้า ปศุสัตว์ดำเนินการประกาศเป็นเขตโรคระบาด ควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์และดำเนินการตามมาตรการใน พรบ โรคระบาด สัตว์ พ.ศ.๒๕๕๘

กักสัตว์สงสัยดูอาการอย่างน้อย ๑๐ วัน หากสัตว์ตาย ส่งห้วตรวจทางห้องปฏิบัติการ

ประสานสำนักกระบาดร่วมลงพื้นที่สอบสวนโรคร่วมกับหน่วยงานปศุสัตว์เพื่อหาแหล่งที่มาของสัตว์ที่เป็นต้นเหตุพื้นที่เสี่ยงผู้สัมผัสโรคเพิ่มเติม

สาธารณสุขอำเภอร่วมกับท้องถิ่นประสานเครือข่าย อสม

ดำเนินการติดตามค้นหาผู้สัมผัสหรือสงสัยว่าสัมผัสโรคทุกราย เพื่อให้ได้รับการ ฉีด
วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้ารักษาอย่างถูกต้องครบถ้วนตามเวชปฏิบัติ

อสม. เคาะประตูบ้านแจ้งเตือนประชาชนพบผลบวกโรคพิษสุนัขจากหัว
สัตว์ที่ส่งตรวจ เพื่อให้มีการเฝ้าระวังและค้นหาผู้สัมผัสเพิ่ม

ปศุสัตว์อำเภอร่วมกับท้องถิ่นประสานเครือข่าย อสป

ติดตามค้นหาสัตว์สงสัย/ถูกหรือว่ากัด/สัมผัส
ปุพรมฉีดวัคซีนป้องกันสร้างภูมิคุ้มโรคพิษสุนัขบ้า

การเฝ้าระวังโรค

เฝ้าระวังในเชิงรุก ส่งห้วสัตว์สงสัยส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ

สนับสนุนข้อมูลเพื่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ และให้
ความรู้/ตระหนัก/ ทุกช่องทาง เช่น หอกระจายเสียง เสียงตามสาย ป้าย
ประชาสัมพันธ์สตีกเกอร์ คู่มือ แผ่นพับ แก่ประชาชนในพื้นที่รัศมีอย่างน้อย ๓-๕
กิโลเมตร และร่วมเฝ้าระวังโรคเป็นเวลาอย่างน้อย ๖ เดือน หาก พบสัตว์น่าสงสัยให้
รีบแจ้งปศุสัตว์ในพื้นที่ทราบให้ประชาชนในพื้นที่ระบาค

ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กรมปศุสัตว์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายเฝ้าระวังสังเกตสัตว์หากพบสัตว์เลี้ยงต่างถิ่นมีนิสัยดุร้ายหรือมีอาการผิดปกติคล้ายโรคพิษสุนัขบ้า ให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์หรือสัตวแพทย์หรืออาสาในพื้นที่ทันที ผู้ที่เลี้ยงสุนัขและแมวควรพาไปฉีดวัคซีนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันโรคพิษสุนัขบ้าอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี และควรเลี้ยงในบริเวณบ้านไม่ปล่อยเดินเล่นพ่วน ลดโอกาสสัมผัสกับสัตว์ต่างถิ่นหรือพาเนจร ตลอดจนกักสัตว์ที่กัด ข่วนสัมผัสหรือสงสัยตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่

การมีส่วนร่วมของประชาชน(ต่อ)

หากสัตว์ตายไม่ทราบสาเหตุ แจ้งเจ้าหน้าที่เก็บตัวอย่างหัวสุนัขส่งตรวจโรคพิษสุนัขบ้าทางห้องปฏิบัติการ ให้ข้อมูลสำคัญ (ถ้ามี) เกี่ยวกับสัตว์ที่กัด เช่น ประวัติการฉีดวัคซีน ที่มาของสุนัขให้กับผู้เสียหายและแพทย์ผู้ดูแลรักษา

เพิ่มความระมัดระวัง ดูแลปกป้องเด็กและผู้เฒ่า เลี่ยงการสัมผัสหรือถูกสัตว์กัด ข่วน โดยห้องและปฏิบัติตามคาถา ๕ ย.

อย่าเหย สัตว์ให้กลัวหรือตกใจ อาจถูกแว้งกัดได้

อย่าเหยียบ หัว ตัว หาง ควรเดินด้วยความระมัดระวัง

อย่าหยิบ สิ่งของหรือ जानข้าวที่สัตว์กำลังครอบครอง

อย่าแยก สัตว์ที่กำลังต่อสู้กัน ด้วยมือเปล่าอย่างเด็ดขาด

อย่ายุ่ง หรือสัมผัสกับสัตว์อื่นๆ โดยเฉพาะไม่รู้แหล่งที่มา

ข้อปฏิบัติของคนสัมผัสหรือถูกสัตว์กัดข่วน

๑. ชะล้างแผลด้วยน้ำเปล่าที่สะอาดและสบู่

๒. ทาแผลด้วยเบทาดีน

๓. กักสุนัขอย่างน้อย ๑๐ วัน เพื่อสังเกตอาการผิดปกติของสุนัข ตามคำแนะนำของสัตวแพทย์ และเมื่อสุนัขเสียชีวิตให้นำหัวสุนัขส่งตรวจทางห้องปฏิบัติเชื้อโรคพิษสุนัขบ้า

๔. รีบไปพบแพทย์โดยเร็วที่สุด เพื่อปฐมพยาบาลเบื้องต้น และให้เร่งฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และฉีดให้ครบตามกำหนดตามนัด

การปฏิบัติเมื่อเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่

ประชาชนและเจ้าของสัตว์

ผู้ที่เลี้ยงสุนัขและแมวควรนำสัตว์รับการฉีดวัคซีนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันโรคพิษสุนัขบ้าอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี (ปีแรก ๒ ครั้งๆ แรกเมื่ออายุ ๒ เดือน) และปฏิบัติตามกฎหมาย พรบ. โรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ.๒๕๓๕ และควรเลี้ยงในบริเวณบ้านไม่ปล่อยเดินเฟ้นพ่าน หากจำเป็นต้องออกนอกบ้านให้ใส่สายจูงลดโอกาสสัมผัสกับสัตว์ต่างถิ่นหรือพเนจร เลี้ยงสุนัขให้อยู่ในบริเวณบ้าน

เพิ่มความระมัดระวัง ดูแลปกป้องเด็กและผู้เฒ่า เลี่ยงการสัมผัสหรือถูกสัตว์กัดข่วน โดยปฏิบัติตามคาถา ๕ ย.

อย่าแหย	สัตว์ให้กลัวหรือตกใจ อาจถูกแวงกัดได้
อย่าเหยียบ	หัว ตัว หาง ควรเดินด้วยความระมัดระวัง
อย่าหยิบ	สิ่งของหรือจานข้าวที่สัตว์กำลังครอบครอง
อย่าแยก	สัตว์ที่กำลังต่อสู้กัน ด้วยมือเปล่าอย่างเด็ดขาด
อย่ายุ่ง	หรือสัมผัสกับสัตว์อื่นๆ โดยเฉพาะไม่รู้แหล่งที่มา

ข้อปฏิบัติเมื่อถูกสุนัขกัด

หากถูกสัตว์กัด/ข่วน ให้รีบชะล้างแผลด้วยน้ำเปล่าที่สะอาดและสบู่ รีบพบแพทย์โดยเร็วที่สุด เพื่อปฐมพยาบาลเบื้องต้น รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ให้ครบถ้วนตามกำหนดนัด ตลอดจนกักสัตว์ที่กัดข่วนสัมผัสหรือสงสัยตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่กักสัตว์ที่กัดข่วนหรือสงสัยดูอาการผิดปกติอย่างน้อย ๑๐ วัน ตามคำแนะนำของสัตวแพทย์ และหากสุนัขเสียชีวิตให้นำหัวสุนัขส่งทางห้องปฏิบัติการตรวจหาเชื้อโรคพิษสุนัขบ้า ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กรมปศุสัตว์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายเฝ้าระวังสังเกตสัตว์หากพบสัตว์เลี้ยง/ต่างถิ่นมีนิสัยดุร้ายหรือมีอาการผิดปกติคล้ายโรคพิษสุนัขบ้า ให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์หรือสัตวแพทย์หรืออาสาในพื้นที่ทันทีเพื่อเก็บตัวอย่างหัวส่งตรวจ

การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

บุคลากรทางการแพทย์

ดูแลป้องกันรักษาปฏิบัติตามคู่มือสร้างเสริมภูมิคุ้มกัน
แนะนำผู้สัมผัส/ถูกสัตว์กัดข่วนให้สังเกตอาการสัตว์ดังกล่าว
ประสานแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในพื้นที่เพื่อตรวจสอบ
หากพบผู้ป่วยที่สงสัยหรือเสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้าให้ประสานแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบทันที

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ประสานในส่วนที่เกี่ยวข้องทันทีในกรณีคนถูกสัตว์ กัดข่วน หรือพบคนป่วยที่สงสัย
ค้นหาผู้สัมผัส/ถูกสัตว์ที่สงสัยกัดหรือข่วนทุกราย และติดตามให้ไปรับการฉีดวัคซีน
ครบถ้วนตามกำหนดนัด

ร่วมสอบสวนโรคทุกกรณีที่พบโรคพิษสุนัขบ้าไม่ว่าในคนหรือสัตว์

ร่วมกับท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์การรับรู้และ คาถา ๕ ย และเวชปฏิบัติ

การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์

เก็บหัวสัตว์ที่สงสัยไปยังห้องปฏิบัติการและแจ้งผลการตรวจให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบเพื่อค้นหาผู้สัมผัสเพิ่มเติม

ประกาศเป็นเขตโรคระบาด ดำเนินการเข้าควบคุม สอบสวนโรคในสัตว์ตาม
มาตรการกรมปศุสัตว์

ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเบิกวัคซีนสร้างภูมิคุ้มกันในสัตว์ให้ครอบคลุม
ควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์เลี้ยง และกักสัตว์ที่สงสัยในที่ปลอดภัยเพื่อ
สังเกตอาการอย่างน้อย ๑๐ วัน

ร่วมกับท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้การเลี้ยง/ดูแลสัตว์ที่ถูกต้อง
เฝ้าระวังโรคในพื้นที่ต่อเนื่องอย่างน้อย ๖ เดือนหลังพบผลบวกครั้งสุดท้าย

การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย(ต่อ)

มีข้อมูลประชากรสุนัขและแมวในการวางแผนควบคุมป้องกันระบาดของโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่

ขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงในพื้นที่อย่างครอบคลุม

ประสานเครือข่ายร่วมประเมินสถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าทั้งในคนและสัตว์

สนับสนุนให้การสร้างภูมิคุ้มโรคพิษสุนัขบ้าครอบคลุมสัตว์เลี้ยงในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

ส่งเสริมความเข้มแข็งทั้งในด้านความรู้ความชำนาญ แก่อาสาสมัครสุขภาพและปศุสัตว์ ในการดำเนินกิจกรรมการสร้างภูมิคุ้มโรคพิษสุนัขบ้าสัตว์เพื่อป้องกันการเกิดโรคในคน

สร้างเสริมภูมิคุ้มโรคให้กับกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ อาสาสมัครผู้จับสัตว์และฉีดวัคซีน ตลอดจนหน่วยไถ่ล่า และเก็บหัวสัตว์ส่งตรวจ

การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย(ต่อ)

จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการและหน่วยเฉพาะกิจบูรณาการทุก
หน่วยงาน เพื่อการเฝ้าระวัง และร่วมดำเนินกิจกรรมร่วมกับปศุสัตว์และสาธารณสุข
(อาศัยคำสั่งจังหวัดขอนแก่นที่ ๒๗๖๗/๒๕๖๐)

สร้างการรับรู้และประสานผู้เชี่ยวชาญด้านโรคพิษสุนัขบ้ามาเสริมความรู้
ให้ประชาชนกลุ่มเสี่ยงโดยเฉพาะเด็ก นักเรียนและผู้อาวุโส หลีกเลี่ยงการถูกกัด/
สัมผัส ตลอดจนติดตามผู้ถูกกัด/สัมผัส ให้ได้รับการดูแลตามเวชปฏิบัติอย่างสมบูรณ์

ควบคุมประชากรสุนัขและแมว โดยระเบียบ/ข้อบัญญัติ/เทศบัญญัติการ
เลี้ยงสัตว์ ที่จะไม่ให้สัตว์เลี้ยงสร้างความรำคาญ/เดือดร้อนแก่เพื่อนบ้านหรือ
ประชาชนทั่วไป

อาสาสมัครสาธารณสุข หรืออาสาสมัครปศุสัตว์รวมทั้งเครือข่าย

ทำหน้าที่สำรวจและขึ้นทะเบียนประชากรสัตว์เลี้ยง โดยเฉพาะสุนัข
และแมวเป็นผู้ช่วยสัตวแพทย์และสาธารณสุขในการสร้างภูมิคุ้มกันโรคโดยการ
ฉีดวัคซีนในสัตว์เลี้ยงและช่วยค้นหาผู้สัมผัส/ถูกกัดข่วนโดยสัตว์ที่สงสัย

- ▶ thank you for your attention